

УДК 378.015.31:172.15:37.011.3-051:355.01(477)

DOI 10.31865/2077-1827.2(110)2026.361498

**PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMING NATIONAL
CONSCIOUSNESS OF FUTURE TEACHERS IN THE PROCESS OF
PROFESSIONAL TRAINING**

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Юлія Мусхаріна

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: uliyamusharina@gmail.com
ORCID 0000-0001-7080-5013
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Yuliia Muskharina

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: uliyamusharina@gmail.com
ORCID: 0000-0001-7080-5013
Donbas State Pedagogical
University, Ukraine

Олександр Холодний

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: holodnijalexandr@gmail.com
ORCID 0000-0002-0527-3193
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Oleksandr Kholodnyi

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: holodnijalexandr@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0527-3193
Donbas State Pedagogical,
University, Ukraine

ABSTRACT

The article examines the pedagogical conditions for forming the national consciousness of future teachers during their professional training in higher education institutions in the context of the New Ukrainian School (NUS) reform and the challenges of wartime. The urgency of the problem is determined by the strategic role of the teacher as a key transmitter of national values, cultural memory and civic identity, as well as by the intensification of information warfare and the destabilization of national identity. On the basis of an analysis of contemporary Ukrainian scientific literature and regulatory documents, the concept of "national consciousness of a future teacher" is clarified as an integrative three-component personal quality encompassing cognitive (knowledge of national history, culture, language, traditions), emotional-value (attachment to the national community, sense of national dignity, co-experience of national destiny), and behavioural-activity (active civic position, readiness to assert national interests and transmit national values in educational practice) components. Six interrelated pedagogical conditions are substantiated and systematized: Ukrainian-centered enrichment of the content of professional disciplines; immersion in NUS practice with reflexive comprehension of its national-educational potential; formation of nationally reflexive subjectivity through personality-oriented learning technologies; creation of a Ukrainian-centered

educational environment at the pedagogical university; implementation of linguistic and cultural education as a priority in professional training; systematic research work by students on problems of national upbringing. The article establishes the conformity of these conditions with the regulatory documents of the NUS reform – the Law of Ukraine "On Education" (2017), the Concept of the New Ukrainian School (2016), the State Standard of Basic Secondary Education (2020) and the Professional Standard of the Teacher (2020). Prospects for further research are outlined.

Key words: *national consciousness, future teachers, professional training, pedagogical conditions, New Ukrainian School, national identity, educational environment, Ukrainian-centered approach.*

Актуальність теми. В умовах повномасштабної збройної агресії Росії проти України та триваючих процесів реформування освіти в рамках Нової української школи (НУШ) формування національної свідомості майбутніх учителів набуває стратегічного значення. Учитель є ключовим транслятором національних цінностей, культурної пам'яті та громадянської ідентичності для молодого покоління, тому його власна національна свідомість безпосередньо визначає якість патріотичного й громадянського виховання учнів.

Реформа освіти, закладена Законом України «Про освіту» (2017), Концепцією «Нова українська школа» (2016), Державним стандартом базової середньої освіти (2020) та Професійним стандартом учителя (2020), передбачає формування в учнів громадянської компетентності, усвідомленої національної ідентичності та поваги до культурної спадщини. Реалізація цих завдань вимагає від учителів не лише відповідних знань, а й глибокої особистісної ідентифікації з українською нацією, що ставить нові вимоги до системи педагогічної освіти.

В умовах інформаційної гібридної війни та цілеспрямованого розмивання національної ідентичності підготовка вчителів із міцною національною свідомістю стає нагальним практичним завданням вищої педагогічної освіти. Проте педагогічні умови, що забезпечують системне й ефективне формування цієї якості в майбутніх учителів безпосередньо в процесі фахової підготовки, залишаються недостатньо дослідженими, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування національної свідомості є предметом міждисциплінарних досліджень – педагогічних, психологічних, культурологічних та лінгвістичних. У педагогічному вимірі вона пов'язана з теорією виховання особистості, концепцією компетентнісної освіти та реалізацією принципів НУШ.

І.Д. Бех (Бех, 2015) розглядає національну свідомість як вищу форму ціннісного самовизначення особистості, що інтегрує емоційно-почуттєве переживання причетності до національної спільноти, усвідомлення національної гідності та готовність до самопожертви заради нації. Дослідник доводить, що формування цієї якості можливе лише через особистісно орієнтоване виховання, яке апелює до емоційно-вольової сфери особистості.

С.У. Гончаренко (Гончаренко, 2008) у своїх методологічних працях наголошує, що національна свідомість формується через цілеспрямовану освітньо-виховну діяльність і є результатом засвоєння культурного коду нації – мови, традицій, героїчних наративів та художньої спадщини. В. Г. Кремень

(Кремень, 2009) аналізує зв'язок освіти і національної ідентичності крізь призму філософії людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Учений стверджує, що освіта має стати простором національного самоствердження, де кожна взаємодія педагога і учня є водночас когнітивною та ідентифікаційною подією. Це висуває принципово нові вимоги до особистісного і фахового профілю вчителя.

О.В. Сухомлинська (Сухомлинська, 2003) простежує еволюцію ідей про національне виховання в українській педагогічній традиції, виявляючи спадкоємність між концепціями класичної педагогіки та сучасними документами реформи освіти. Дослідниця обґрунтовує, що сучасна педагогічна підготовка вчителів має відновити цю традицію через системне введення педагогічної україністики до фахових курсів.

В.І. Кононенко (Кононенко, 2008) розкриває мовний вимір національної свідомості, доводячи, що українська мова є не лише засобом спілкування, але й базовим маркером національної ідентичності та провідним носієм культурного коду нації. С.Я. Єрмоленко (Єрмоленко, 1999) досліджує взаємозв'язок стилістики й культури мовлення майбутнього педагога, доводячи, що свідоме й грамотне мовлення вчителя є показником рівня його національної свідомості та культурної самоідентифікації.

О. Боровець (Боровець, 2022) обґрунтовує дидактичні засади формування громадянських якостей учнів, з чого логічно випливають вимоги до відповідного особистісного і фахового профілю вчителя – носія та транслятора цих цінностей. В.І. Луговий (Луговий, 1994) аналізує структурно-функціональну модель педагогічної освіти в Україні, вказуючи на необхідність посилення національно-громадянського виміру підготовки педагогічних кадрів.

Ці дослідження підкріплюють класичні підходи, розширюють практичні можливості реалізації педагогічних умов та дають змогу інтегрувати інноваційні інструменти у формування національної свідомості майбутніх учителів.

У той же час, сучасні підходи до формування національної свідомості в педагогічній підготовці вчителів значно розширюються за рахунок інтеграції дисциплін «Теоретичний курс базової загально-військової підготовки» (БЗВП) та «Основи національного спротиву». Правовою основою для цих дисциплін є Закон України «Про основи національного спротиву» № 1702-IX від 16 липня 2021 року, введений у дію 1 січня 2022 року, та Постанова Кабінету Міністрів України № 1443 від 29 грудня 2021 року «Про затвердження Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву». Зазначені нормативні акти визначають загальновійськову підготовку громадян – базову (БЗВП) та початкову – як ключові інструменти формування практичних компетентностей, необхідних для захисту держави та участі у національному спротиві (Закон № 1702-IX, 2021; Постанова КМУ № 1443, 2021).

Наукові дослідження демонструють, що інтеграція елементів БЗВП і національного спротиву у педагогічну підготовку дозволяє майбутнім учителям не лише засвоювати теоретичні знання, але й відпрацьовувати практичні сценарії, пов'язані з організацією навчально-виховного процесу, патріотичним вихованням та безпекою учнів.

У закладах загальної середньої освіти планується модернізація

навчального предмета «Захист України» з розширенням практичної складової навчального процесу. Паралельно у закладах вищої освіти та передвищої фахової освіти передбачається впровадження нової дисципліни – «Основи національного спротиву», адаптованої до умов воєнного часу та спрямованої на формування у студентів практичних компетентностей, необхідних для захисту держави та реалізації громадянської відповідальності.

Таким чином, поєднання класичних педагогічних підходів до формування національної свідомості з інноваційними інструментами БЗВП і «Основ національного спротиву» відповідає сучасним вимогам освітніх реформ та реаліям воєнного часу, створюючи систему підготовки майбутніх учителів як свідомих патріотів і компетентних громадян, здатних ефективно реалізовувати національно-патріотичну місію у школі.

Незважаючи на значні наукові здобутки, проблема систематизації педагогічних умов формування національної свідомості майбутніх учителів в умовах воєнного часу та повоєнної відбудови України, а також з урахуванням конкретних вимог реформи НУШ, залишається недостатньо розробленою. Це й зумовило вибір теми статті.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті – обґрунтувати та систематизувати педагогічні умови формування національної свідомості майбутніх учителів у процесі фахової підготовки в закладах вищої освіти в контексті реформи НУШ та викликів воєнного часу. Завдання дослідження: 1) уточнити поняття «національна свідомість» у контексті підготовки вчителів; 2) визначити педагогічні умови формування цієї якості у майбутніх учителів; 3) обґрунтувати методичний інструментарій реалізації визначених умов; 4) окреслити перспективи подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз наукової літератури та нормативних документів дозволяє уточнити поняття «національна свідомість майбутнього вчителя» як інтегративну якість особистості, що охоплює: а) когнітивний компонент – знання національної історії, культури, мови та традицій; б) емоційно-ціннісний компонент – емоційну прив'язаність до національної спільноти, почуття гордості за Україну, переживання спільної долі народу; в) поведінково-діяльнісний компонент – активну громадянську позицію, готовність відстоювати національні інтереси та транслювати національні цінності у виховній практиці (Бех, 2015; Кремень, 2009).

Таке трикомпонентне розуміння узгоджується з положеннями Державного стандарту базової середньої освіти (2020) про структуру громадянської компетентності учнів і Професійного стандарту учителя (2020), що визначає ціннісну орієнтованість як ключову характеристику педагогічного фахівця. Відтак формування національної свідомості майбутніх учителів є водночас нормативною вимогою та педагогічною необхідністю.

Першою педагогічною умовою є україноцентрична насиченість змісту фахових дисциплін. Реалізація цієї умови передбачає: включення національно-культурного контексту до програм усіх фахових дисциплін; системне використання україномовних першоджерел, хрестоматій, підручників НУШ як навчального матеріалу в педагогічних ЗВО; обов'язкове включення дисциплін

«Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Педагогіка українознавства», «Історія педагогіки України» до освітньо-професійних програм педагогічних спеціальностей. Як зазначає О. В. Сухомлинська (Сухомлинська, 2003), педагогічна думка в Україні завжди розглядала національне виховання як системоутворювальне ядро підготовки вчителя, а не факультативне доповнення до неї.

Другою педагогічною умовою є занурення студентів у практику НУШ із рефлексивним осмисленням її національно-виховного потенціалу. НУШ як освітня реформа пропонує принципово нові підходи до патріотичного й громадянського виховання: інтегроване навчання в рамках курсу «Я досліджую світ», проектна діяльність на основі місцевої та регіональної культурної спадщини, медіаграмотність із критичним ставленням до антиукраїнських маніпуляцій (Концепція «Нова українська школа», 2016). Педагогічна практика студентів у школах НУШ має супроводжуватися рефлексивними щоденниками, спостереженнями за виховними ситуаціями, проектуванням і реалізацією власних патріотично-виховних заходів. Особливу роль відіграє залучення студентів до розробки уроків із використанням освітніх матеріалів про Голодомор, Революцію Гідності, спротив окупації та подвиги Захисників і Захисниць України.

Третьою педагогічною умовою є формування національно-рефлексивної суб'єктності майбутнього вчителя через особистісно орієнтовані технології навчання. За І. Д. Бехом (Бех, 2015), формування ціннісних якостей особистості неможливе без суб'єктивного переживання ціннісних смислів. Застосування кейс-методу на матеріалі реальних ситуацій виховної роботи в умовах воєнного часу (уроки мужності, проекти вшанування захисників України, збереження культурної спадщини під час воєнних дій), методу «сократівської бесіди» для осмислення студентами власної національної ідентичності, технологій критичного мислення для аналізу інформаційних маніпуляцій – усе це сприяє формуванню стійкої позиції національно свідомого педагога (Кремень, 2009).

Четвертою педагогічною умовою є створення україноцентричного освітнього середовища педагогічного ЗВО. Середовищний підхід у педагогіці передбачає, що освітнє середовище само по собі є потужним виховним чинником (Луговий, 1994). Україноцентричне середовище педагогічного університету включає: а) мовну політику – безумовне домінування української мови у всіх формах університетського спілкування; б) символічний простір – меморіальні заходи, вшанування героїв, університетські традиції з національним змістом; в) наукову спрямованість – тематика курсових, дипломних, магістерських робіт, пов'язана з проблематикою НУШ, національного виховання та збереження культурної спадщини; г) цифрове середовище – україномовні цифрові ресурси, платформи й інструменти, впроваджені в освітній процес.

П'ятою педагогічною умовою є реалізація мовно-культурного виховання як пріоритетного напрямку фахової підготовки. У контексті тривалої мовної агресії проти України (Кононенко, 2008; Єрмоленко, 1999) мовно-культурне виховання майбутнього вчителя набуває особливого значення. Система заходів охоплює: культуромовні практикуми, читання та аналіз класичних і сучасних творів української літератури, участь у театральних постановках українських п'єс, підготовку науково-дослідних проектів із регіональної лінгвокультури.

Особливу увагу слід приділяти формуванню в майбутніх учителів мовної стійкості в умовах двомовного й багатомовного середовища, усвідомленого вибору української мови як акту національної ідентифікації (Єрмоленко, 1999).

Шостою педагогічною умовою є системна науково-дослідницька робота студентів з проблем національного виховання. О. Боровець (Боровець, 2022) підкреслює, що компетентнісна підготовка вчителя передбачає не лише засвоєння знань, а й формування дослідницької позиції. Студентські наукові проекти, пов'язані з вивченням регіональної культурної спадщини, дослідженням практик НУШ, моніторингом ефективності патріотично-виховних заходів у школах – сприяють інтелектуальному осмисленню проблем національного виховання і зміцнюють особистісну національну свідомість майбутнього вчителя. Це відповідає вимогам С. У. Гончаренка (Гончаренко, 2008) до дослідницької культури педагогів як чинника розвитку педагогічної науки.

Запропоновані педагогічні умови взаємопов'язані і складають цілісну систему, де кожна умова підсилює дію інших. Їх реалізація відповідає вимогам НУШ до особистісного і фахового профілю вчителя, закладеним у Концепції «Нова українська школа» (2016) та Професійному стандарті учителя (2020). Особливо важливою є синергія між середовищною та змістовою умовами: україноцентричне середовище ЗВО посилює ефект від україноцентричного наповнення навчальних програм, формуючи цілісний виховний вплив на майбутніх учителів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки. По-перше, національна свідомість майбутнього вчителя є інтегративною трикомпонентною якістю особистості (когнітивний, емоційно-ціннісний та поведінково-діяльнісний компоненти), що визначає ефективність його виховної діяльності в умовах реформи НУШ. По-друге, ефективне формування цієї якості забезпечується реалізацією шести взаємопов'язаних педагогічних умов: україноцентричної насиченості змісту фахових дисциплін; занурення в практику НУШ із рефлексивним осмисленням; формування національно-рефлексивної суб'єктності через особистісно орієнтовані технології; створення україноцентричного освітнього середовища; реалізації мовно-культурного виховання як пріоритету; системної науково-дослідницької роботи з проблем національного виховання. По-третє, реалізація визначених умов узгоджується з нормативно-правовою базою реформи НУШ – Законом України «Про освіту» (2017), Концепцією «Нова українська школа» (2016), Державним стандартом базової середньої освіти (2020) та професійним стандартом «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024). По-четверте, умови воєнного часу та перспективи повоєнної відбудови України значно актуалізують необхідність посилення національно-виховної складової фахової підготовки вчителів у педагогічних ЗВО.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з: розробленням і апробацією навчально-методичного комплексу формування національної свідомості майбутніх учителів у педагогічних університетах; лонгитюдним вивченням динаміки розвитку національної свідомості студентів педагогічних спеціальностей упродовж усього терміну навчання; порівняльним аналізом

зарубіжного досвіду підготовки вчителів до реалізації завдань національного виховання (зокрема, досвіду Польщі та країн Балтії); розробленням діагностичного інструментарію для оцінювання рівнів сформованості національної свідомості майбутніх учителів.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Бех, І. Д. (2015). Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Либідь. URL: <https://surl.li/hphict>

Гончаренко, С. У. (2008). Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. ДОВ «Вінниця».

Дидактика початкової освіти: навчальний посібник для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 013 Початкова освіта / укл. О. Боровець. (2022). Рівне: РДГУ. 140 с.

Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF>

Єрмоленко, С. Я. (1999). Нариси з української словесності (стилістика та культура мови). Довіра.

Закон України «Про освіту» (2017). № 2145-VIII від 05.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Концепція «Нова українська школа» (2016). Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

Кононенко, В. І. (2008). Українська лінгвокультурологія: навч. посіб. Київ: Вища школа.

Кремень, В. Г. (2009). Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Педагогічна думка.

Луговий, В. І. (1994). Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку. МАУП.

Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020). Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>

Сухомлинська, О. В. (2003). Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. АПН.

Закон України «Про основи національного спротиву» (2021). № 1702-IX від 16.07.2021. Введений у дію з 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>

Постанова Кабінету Міністрів України (2021). «Про затвердження Порядку організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України до національного спротиву» № 1443 від 29.12.2021. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-organi-a1443>

REFERENCES

Bekh, I. D. (2015). *Vykhovannia osobystosti: u 2 kn. Kn. 1: Osobystisno oriientovani pidkhd: teoretyko-tekhnologichni zasady*. [Education of personality: in 2 books. Book 1: Personality-oriented approach: theoretical and technological principles]. Kyiv: Lybid. URL: <https://surl.li/hphict> [in Ukrainian].

Honcharenko, S. U. (2008). *Pedahohichni doslidzhennia: metodolohichni porady molodym naukovtsiam*. [Pedagogical research: methodological advice for young scientists]. Vinnytsia: DOV «Vinnytsia». [in Ukrainian].

Borovets, O. (Ed.). (2022). *Dydaktyka pochatkovoï osvity: navchalnyi posibnyk dlia zdobuvachiv pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoï osvity za spetsialnistiu 013 Pochatkova osvita*. [Didactics of primary education: a textbook for bachelor students majoring in Primary Education]. Rivne: Rivne State University for the Humanities. [in Ukrainian].

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020). *Derzhavnyi standart bazovoï serednoi osvity* [State Standard of Basic Secondary Education]. Resolution No. 898 (September 30, 2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF> [in Ukrainian].

Yermolenko, S. Ya. (1999). *Narysy z ukrainskoi slovesnosti (stylistyka ta kultura movy)*. [Essays on Ukrainian literature (stylistics and language culture)]. Kyiv: Dovira. [in Ukrainian].

Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). *Zakon Ukrainy «Pro osvitu»* [Law of Ukraine «On Education»]. No. 2145-VIII (September 5, 2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). *Kontseptsiiia «Nova ukrainska shkola»* [Concept of the New Ukrainian School]. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].

Kononenko, V. I. (2008). *Ukrainska lnhvokulturolohiia: navchalnyi posibnyk*. [Ukrainian linguoculturology: a textbook]. Kyiv: Vyshcha shkola. [in Ukrainian].

Kremen, V. H. (2009). *Filosofiiia liudynotsentryzmu v stratehiikh osvitnoho prostoru*. [Philosophy of human-centeredness in educational strategies]. Kyiv: Pedahohichna dumka. [in Ukrainian].

Luhovyi, V. I. (1994). *Pedahohichna osvita v Ukraini: struktura, funktsionuvannia, tendentsii rozvytku*. [Pedagogical education in Ukraine: structure, functioning, development trends]. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian].

Ministry of Economy of Ukraine. (2020). *Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel z pochatkovoï osvity (z diplomom molodshoho spetsialista)»* [On approval of the professional standard for teachers]. Order No. 2736-20 (December 23, 2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text> [in Ukrainian].

Sukhomlynska, O. V. (2003). *Istoryko-pedahohichni protses: novi pidkhody do zahalnykh problem*. [Historical and pedagogical process: new approaches to general problems]. Kyiv: APN. [in Ukrainian].

Verkhovna Rada of Ukraine. (2021). *Zakon Ukrainy «Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu»* [Law of Ukraine «On the Foundations of National

Resistance»]. No. 1702-IX (July 16, 2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> [in Ukrainian].

Cabinet of Ministers of Ukraine. (2021). Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii ta zdiisnennia zahalnoviiskovoї pidhotovky hromadian Ukrainy do natsionalnoho sprotyvu [On approval of the procedure for organizing military training of citizens for national resistance]. Resolution No. 1443 (December 29, 2021). URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-organi-a1443> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті досліджуються педагогічні умови формування національної свідомості майбутніх учителів у процесі фахової підготовки в закладах вищої освіти в контексті реформи Нової української школи (НУШ) та викликів воєнного часу. Актуальність проблеми визначається стратегічною роллю вчителя як ключового транслятора національних цінностей, культурної пам'яті й громадянської ідентичності, а також інтенсифікацією інформаційної гібридної війни та цілеспрямованим розмиванням національної ідентичності з боку держави-агресора. На основі аналізу сучасної української наукової літератури та нормативних документів уточнено поняття «національна свідомість майбутнього вчителя» як інтегративної трикомпонентної якості особистості: когнітивного (знання національної історії, культури, мови, традицій), емоційно-ціннісного (емоційна прив'язаність до національної спільноти, почуття національної гідності, переживання спільної долі народу) та поведінково-діяльнісного (активна громадянська позиція, готовність відстоювати національні інтереси й транслювати національні цінності у виховній практиці) компонентів. Обґрунтовано та систематизовано шість взаємопов'язаних педагогічних умов: україноцентрична насиченість змісту фахових дисциплін; занурення в практику НУШ із рефлексивним осмисленням її національно-виховного потенціалу; формування національно-рефлексивної суб'єктності через особистісно орієнтовані технології навчання; створення україноцентричного освітнього середовища педагогічного ЗВО; реалізація мовно-культурного виховання як пріоритетного напрямку фахової підготовки; системна науково-дослідницька робота студентів з проблем національного виховання. Встановлено відповідність визначених умов нормативно-правовій базі реформи НУШ. Окреслено перспективи подальших розвідок.

Ключові слова: національна свідомість, майбутні вчителі, фахова підготовка, педагогічні умови, Нова українська школа, національна ідентичність, освітнє середовище, україноцентричний підхід.

Дата надходження статті до видання: 26.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 02.05.2026 р.

Дата публікації: 29.05.2026 р.